

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT

Anett Karula

KUULAMISÜLESANDED: III KOOLIASTME EMAKEELEÕPETAJATE JA
VÕÕRKEELEÕPETAJATE PERSPEKTIIVID

Magistritöö

Juhendaja PhD Helen Hint

Tartu 2024

Autorsuse kinnitus

Kinnitan, et olen käesoleva lõputöö ise kirjutanud ning toonud korrektselt välja teiste autorite panuse. Töö on kirjutatud, lähtudes Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudi lõputöö nõuetest ning on kooskõlas heade akadeemiliste tavadega.

Anett Karula

Lühikokkuvõte

Magistritöö eesmärk on teada saada põhikooli keeleõpetajate seisukoht kuulamisülesannete kasulikkuse kohta keeleõppes. Seni on olnud kuulamisülesanded põhikooli võõrkeele lõpueksami üheks kohustuslikuks komponendiks. Et ka emakeele lõpueksamisse on plaanis lisada kuulamisülesandeid, tuleb uurida keeleõpetajate valmisolekut nende kasutamiseks koolitundides.

Töös kaardistan Eestis tegutsevate erinevate keelte õpetajatega läbi viidud poolstruktureeritud intervjuude abil eri kuulamisülesannete kasutamist nende perspektiivist.

Töö käigus selgus, et kuulamisülesannetel on oma roll nii emakeele- kui ka võõrkeeleõppes, kuid emakeeleõppes nähakse kuulamisülesandeid pigem kõrvaltegevusena, millega aeg-ajalt tundidesse vaheldust tuua. Kuulamisele pannakse rohkem rõhku võõrkeeleõppes, kus kuuldu põhjal tuleb täita ka mõni praktiline ülesanne. Emakeeleõppes selliseid tegevusi palju ei praktiseerita ja kui seda tehakse, siis pigem harva. Rõhutakse sellele, et õpilane kuulab ja püüab kuulumise kaudu infot kogu ainetunni ja koolipäeva vältel. Seevastu võõrkeeleõppes on kuulamisülesannetel asendamatu roll. Kuulamise ja kuulamisülesannete kaudu harjutatakse nii sõnavara, hääldust kui ka üleüldist võõrkeelses keskkonnas hakkamasaamist.

Võtmesõnad: kuulamisülesanne, keeleõpe, osaoskus, kuulamine.

Sisukord

Sissejuhatus.....	6
1. Teoreetiline ülevaade.....	8
1.1. Kuulamine kui keeleõppe osaoskus.....	9
1.2. Kuulamisülesanded kuulamise osaoskuse arendajana.....	10
1.2.1. Suhtlemine koolikeskkonnas.....	11
1.2.2. Kuulamisülesanded koolikeskkonnas.....	12
1.3. Kuulamisülesanded emakeeleõpetuses.....	13
1.4. Kuulamisülesanded võõrkeeleõpetuses.....	15
1.5. Õpetajate perspektiiv kuulamisülesannete kasutamisest keeleõpetuses.....	16
2. Materjal ja meetod.....	17
2.1. Poolstruktureeritud intervjuu.....	17
2.2. Valim.....	18
2.3. Intervjuude läbiviimine ja salvestamine.....	19
2.4. Andmeanalüüs kvalitatiivses uurimismeetodis.....	20
3. Tulemused.....	22
3.1. Emakeeleõpetajate perspektiiv.....	24
3.1.1. Kuulamisülesannete kasutamise vajalikkus emakeele ainetundides.....	24
3.1.2. Kuulamisülesannete kasutamine emakeele ainetundides.....	26
3.1.3. Valmistumine ja valmisolek põhikooli emakeele lõpueksami kuulamisosaks.....	28
3.2. Võõrkeeleõpetajate perspektiiv.....	29
3.2.1. Kuulamisülesannete kasutamise vajalikkus võõrkeele ainetundides.....	29
3.2.2. Kuulamisülesannete kasutamine võõrkeele ainetundides.....	31
3.2.3. Valmistumine ja valmisolek põhikooli võõrkeele lõpueksami kuulamisosaks.....	33
3.2.4. Võrdlus emakeeleõpetajate ja võõrkeeleõpetajate perspektiividest.....	34
4. Arutelu.....	35
4.1. Kuulamisülesannete kasutamise vajalikkus ainetundides.....	35

4.2. Kuulamisülesannete kasutamine ainetundides.....	35
4.3. Põhikooli lõpueksami kuulamisosa.....	37
4.4. Järeldused.....	38
Kokkuvõte.....	40
Kirjandus.....	42
Abstract.....	46
Lisa 1. Poolstruktureeritud intervjuu.....	48
Lihtlitsents.....	49

Sissejuhatus

Kuulamisülesandeid kasutatakse kuulamise osaoskuse kontrolliks Eesti kohustuslikus põhihariduses tasemetöodes ja ka eesti keel teise keelena eksamitel, lisaks ka võõrkeelte lõpueksamitel nii põhikoolis kui gümnaasiumis ja ka täiskasvanud õppijate puhul. Samuti on märgitud Euroopa keeleõppe raamdokumendi 2023. aastal ajakohastatud sõsarväljaandes, et C2 keeletaseme omandamiseks on vajalik keeleõppijal kuulamisoskus: “Mõistab raskusteta peaaegu igasugust loomuliku kiirusega kõnet, suulist keelt nii vahetus esituses kui ka ringhäälingus” (EKR, 2007).

Lisaks on kavas kuulamisülesanded panna põhikooli kohustusliku eesti keele lõpueksami ülesannete hulka (Beek, Binsol, Kärbla, Susi & Toime, 2024). Seetõttu ei saa kuulamisülesannete vajalikkust eesti keele ainetundides alahinnata. 2023. aastal toimus ka esimene põhikooli eesti keele e-katseksam, kus ka kuulamisülesannet praktiseeriti. ”Esimeses osas mõõdeti kuulamis-, lugemis- ja keeleteadmiste oskust. Kuulamisülesannetes tuli õpilastel süveneda kahe vestlejaga arvamusalaldusse ning koguda teavet „Osooni“ saatelõigust” (Susi, 2023).

Kuulamisülesannete kasutamisele viitab nii praegune keele ja kirjanduse ainevaldkonna kava (PRÕK Lisa 1, 2014) kui ka ajakohastatud ainekava, mis võetakse kasutusele 2024 sügisel. Seega jääb kuulamisülesannete kasutamine aktuaalseks ka edaspidi. “Teksti vastuvõtu õpetusega kujundatakse oskust tekste leida ja valida, eesmärgipäraselt lugeda ja kuulata, samuti rakendatakse erinevaid lugemis- ja kuulamisvõtteid ning süvendatakse oskust teksti mõista ja sellele reageerida” (PRÕK Lisa 1, 2023).

Keele kuulamine ja seejuures kuulamisülesannete kasutamine on keeleõppes vältimatu, sest õppijad vajavad kontekstipõhist keele kuulmist kasvõi näitelausete abil (Brown, 2006). Samuti on selgunud, et nooremad õpilased mõistavad teksti paremini just kuulates (Puksand, Haav, & Klettenberg 2023). Seega on oluline kaardistada, kuidas tajuvad emakeele- ja võõrkeeleõpetajad kuulamisülesannete kasulikkust oma ainetundides. Uurin, kas kuulamisülesanded peaks olema üheks oluliseks võtteks tekstiõpetuses ja keeleõppes ning mil määral ja missuguseid kuulamisülesandeid õpetajad enda hinnangul õppetöös kasutavad.

Magistritöö eesmärk on teada saada põhikooli keeleõpetajate seisukohad kuulamisülesannete kasulikkusest keeleõppes ning seeläbi kaardistada eri kuulamisülesannete kasutamine emakeele- ja võõrkeeleõpetajate perspektiivist.

Seega soovin välja selgitada, kuidas mõistavad põhikooli emakeele- ja võõrkeeleõpetajad kuulamisülesandeid õppeprotsessis ning kas ja milliseid erinevusi õpetatavate ainete juures kuulamisülesannete mõistmisel on. Töötades koolis, kus õpivad erineva emakeelega õpilased, on tekkinud ka isiklik huvi uurimisteema vastu: kas ja milliseid kuulamisülesandeid Eesti haridusasutustes kasutatakse.

Eelnevast lähtudes on töös kolm uurimisküsimust:

1. Mida peavad kuulamisülesanneteks emakeeleõpetajad ja mida võõrkeeleõpetajad?
2. Milliseid erinevusi on kuulamisülesannete kasutamisel emakeeleõppes ja võõrkeeleõppes?
3. Kas kuulamisülesannete kasutamise vajalikkust saab võrdsustada emakeeleõppes ja võõrkeeleõppes?

1. Teoreetiline ülevaade

Võõrkeeleeõppes on kuulamisülesande sooritamine põhikoolis riikliku lõpueksami läbimise eelduseks. Ka emakeeleõppes on lõpueksamitele lisandumas kuulamisülesanded, sest nende puhul eeldatakse, et õppija mõistab teksti ning see on sobiv metoodika õpiväljundite kontrollimiseks. “Kuulamisülesanded eeldavad teksti mõttest arusaamist, detailide mõistmist ja valikulise info leidmist” (Saks, Leijen, & Täht, 2016). Kuulamisülesanded nõuavad suurt tähelepanu ja keskendumist. Kui lugemisel on võimalik pöörduda teksti juurde tagasi ja vastust uuesti otsida ning seeläbi kirjutamisel uuesti mõelda, siis kuuldud informatsiooniga seda võimalust ei ole (Uibu & Voltein, 2010). Tuleb arvestada ka raskusastmetega, kui eelduseks on, et emakeele eksami soorituskeel on õppija esimene keel (K1) ja esimene õpitav võõrkeel teiseks keeleks (K2) (Eslon, 2007). Seetõttu tuleb siinses töös eraldi käsitleda K1 ja K2 taseme kuulamisülesannete kasutamist koolitundides.

Emakeele lõpueksamile, täpsemalt e-eksamile kuulamisülesannete lisamine algab juba katseksamitel, kuid kohustusliku lõpueksamina sooritatakse tõenäoliselt selline versioon esmakordselt aastal 2025. “Eesti keele e-eksam koosneb kahest osast. Esimene osa mõõdab kuulamise, lugemise ja keeleteadmiste oskust. Lahendamiseks on mõeldud 90 minutit. Teine osa mõõdab kirjutamisoskust ning kestab samuti 90 minutit. Kahe osa vahel on 30 minutit pausi. Eksamil kontrollitakse tekstide mõistmise oskust nii lugemise kui kuulamise kaudu” (Püüa, 2024).

Emakeele lõpueksamisse kuulamisülesannete lisamisega ei ole kiirustatud. Esimest katseksamit on lihvitud selliselt, et see arvestaks ka õpilaste valmisolekuga. Eksamiülesanded on koostatud emakeeleõpetajate poolt ning hindamise süsteemi on üle viie aasta arendatud. E-hindamise kontseptsioonis, mis valmis 2021, on kirjeldatud ka e-hindamise põhimõtteid. (Susi, 2023)

Järgnevates alapeatükkides antakse ülevaade kuulamisoskusest kui keeleõppe osaoskusest. Kuulamisülesannete abil kaardistatakse kuulamise osaoskuse arendamise võimalusi nii emakeele- kui ka võõrkeeleeõppes. Teooria pinnalt saab liikuda uuringuni, mis keskendub nii emakeeleõpetajate kui ka võõrkeeleeõpetajate seisukohtadele.

1.1. Kuulamine kui keeleõppe osaoskus

Keeleõppes eristatakse nelja peamist osaoskust, mille arendamisega tegeletakse kogu kohustusliku põhihariduse omandamise vältel. Need on kõnelemine, kirjutamine, lugemine ja kuulamine (EKR, 2007), seega kuulamine ja selle arendamine on keeleõppe moodsapääsmatu tahk (PRÕK Lisa 1, 2014). Kuulamine osaoskusena on oluline nii emakeele- kui ka võõrkeeleõppes.

Kuuldud keele tajumist ja sellest seoste loomist on uuritud juba kaua. Esimene suurem kuuldu kaudu saadud informatsiooni kriitilist analüüsi käsitlev väitekiri ilmus 1926. aastal, mille autoriks oli Paul T. Rankin (Adelmann, 2012). Juba siis defineeriti kuulamist kui räägitud kõne mõistmist (Rankin, 1926). Kuigi kuulamise uurimisega tegeletakse kogu maailmas, siis käesolev töö keskendub siiski Eesti Vabariigi koolihariduse kontekstile, täpsemalt sellele, kuidas kasutavad Eesti õpetajad kuulamisülesandeid oma aine kontekstis.

Kuulamisel on erinevaid definitsioone. “Kuulamist on defineeritud kui protsessi, mis sisaldab teise inimese poolt tahtlikult edastatud sõnumite tõlgendamist, mis sisaldavad püüdlust neid sõnumeid mõista ja neile kohaselt vastata” (Burlison 2011: 27). Üldiselt saame tajuda kuulamist kui “Püüdlust luua seoseid räägitud keeles, millesse on normaalselt kaasatud teised helid ja visuaalne sisend ning meid abistavad kontekst ja relevantsed eelteadmised” (Lynch & Mendelsohn, 2013). Kuulamist klassiruumis on defineeritud kui kuuldud helidest seoste loomist (Taylor, 1964).

Tegelikult on kuulamine koolikeskkonnas iga tegevuse alus. Õpilastelt eeldatakse kuulamist kogu aeg juba esimesest kooliaastast alates. Tundides kohtab tihti käsku “Kuula!”, mis justkui eeldab, et õpilased oskavad kuulata. Selle oskuse treenimisega on vaja tegeleda nagu ka iga teise oskuse puhul (Adelmann, 2012). Lihtsalt käsklus üksi ei pane õpilasi keskendunult kuulama või ei valmista neid ette eksamil kuulamisülesannete täitmiseks ja sooritamiseks.

Lisaks on kuulamine seotud ka kõikide teiste kooliülesannetega, sest enamasti jagatakse juhised suuliselt ning õpilane peab õpetaja öeldut haarama. Koolihariduses kasutatakse suhtlusvormina, mille kaudu õpilased õpivad, kõige rohkem just kuulamist. (Pauklin, 2014)

Kohustusliku põhihariduse II kooliastme lõpuks nõutavast õppesisust leiame: “Kaasõpilase ja õpetaja eesmärgistatud kuulamine. Kuuldu põhjal tegutsemine, kuuldu kohta

arvamuse esitamine” ning II kooliastmes nõutava teksti vastuvõtu õppesisust leiame: “Kõne kuulamine ning märkmete tegemine. Kõnest olulise teabe ja probleemide leidmine ning kokkuvõtte tegemine. Konspekteerimine. Kõne põhjal küsimuste esitamine.” Seega on juba põhikooli teises astmes kuulamine ja selle arendamine nõutud osaoskus, millega tuleb tegeleda läbi erinevate metoodikate. (PRÕK Lisa 1, 2014)

III kooliastme ehk 9. klassi lõpetamiseks nõutavast õppesisust leiame: “Kuulab ja loeb arusaamisega eri liiki tekste, teeb kuuldu ja loetu põhjal järeldusi ning avaldab arvamust, vahendab loetut ja kuuldu suuliselt ning kirjalikult” ning III kooliastme suulise ja kirjaliku suhtluse õppesisust: “Esitab kuuldu ja loetu põhjal küsimusi, teeb järeldusi ning annab hinnanguid; oskab kuuldu ja loetu nii suulises kui ka kirjalikus vormis kokku võtta.” Lisaks nõuab III kooliastme teksti vastuvõtu õppesisu: “Loeb ja kuulab sihipäraselt, kriitiliselt ning arusaamisega nii oma huvivaldkondade kui ka õpi- ja elutarbelisi tekste.” Seega on põhikooli lõpetaja nõutavate kompetentside hulgas oskuslik kuulamine ning kuuldu sisuga töötamine. Kuigi lõpueksamil seda veel ei hinnata, on oskus põhikooli lõpetamiseks siiski nõutav. (PRÕK Lisa 1, 2023)

Niisiis ei saa õpilane kohustuslikku põhiharidust omandada ilma kuulamisoskust treenimata. Kuulamine, mis on kohustusliku õppesisu osa, on suhtlemise ja ülesannete juhustest arusaamise eeldus.

1.2. Kuulamisülesanded kuulamise osaoskuse arendajana

Kuulamisülesandeid saab käsitleda mitmeti. Esmaste kuulamisülesannetena mõistame meie süsteemis lihtsalt kuulamistoimingut (EKR, 2007): “Kuulamistoimingu (kuulamise) ajal võtab keelekasutaja kuulajana vastu ja töötleb ühe või enama rääkija poolt lähtematerjalina loodud kõnet. Kuulamistoiming hõlmab:

- avalike teadaannete kuulamist (teave, juhised, hoiatused jms);
- meediakanalite kuulamist (raadio, televisioon, salvestised, kino);
- elava esituse kuulamist publiku liikmena (teater, avalikud koosviibimised ja loengud, meelelahutus jms);
- vestluste pealt- või kõrvaltkuulamist.” (EKR, 2007)

Sellest lähtuvalt saab järgmise sammuna vormida konkreetsed ülesanded, mis sisaldavad kuulamistoimingut ja arendavad kuulamisoskust.

Kuulamisoskuse arendamise olulisust haridusmaastikul kinnitab ka 2009. aastal Rootsis läbi viidud põhjalik uuring klassikeskkonnas. Uuringu peamise järeldusena on välja toodud, et teoreetiliste teadmiste abil kuulamisülesannete konstrueerimise kaudu on võimalik õpilaste kuulamisoskust arendada, et areneks ka võime õppida (Adelmann, 2012). Põhikooli keeleõppe ainetundides saabki kasutada erinevaid kuulamisega seotud ülesandeid kuulamisoskuse treeningvahendina (Melanlioglu, 2013).

Euroopa Keeleõppe Raamdokument annab üldise näite keeleõppe ülesannetest ja strateegiatest: “Ülesanne võib seostuda peamiselt keelega, s.t eeldada paljusid keelelisi toiminguid ja nendega seotud strateegiaid (nt teksti lugemine ja kommenteerimine, lünkharjutuste tegemine, loengu pidamine, märkmete tegemine kellegi esinemist kuulates)” (EKR, 2007). Seega liigitub juba loengust kuulamise põhjal märkmete tegemine kuulamisülesande alla.

Käesoleva töö kontekstis arvestatakse kuulamisülesandeks iga koolitunnis kuulamistoimingut nõudev tegevus, sealhulgas etteütlus või suuline paaristöö. Magistritöös ei ole oluline kuulamistoimingule järgnev kirjalik praktiline ülesanne, vaid kuuldu mõistmine koolitunnis.

1.2.1. Suhtlemine koolikeskkonnas

Õpilase ja õpetaja vaheline suuline suhtlus on koolis kõige vahetum tegevus, mis vajab kuulamistoimingut. Nii selleks, et küsijat mõista, kui ka selleks, et talle adekvaatselt vastata. “Suhtluse ajal vahetavad vähemalt kaks indiviidi suulist ja/või kirjalikku teavet, sealjuures toimub teksti loomine ja vastuvõtt kordamööda ning võib suulisel lävimisel ajuti isegi kattuda” (EKR, 2007).

Kui kaks vestluspartnerit on suhtluses, saavad nad tegelikult üheaegselt rääkida ja teineteist ka kuulata. Eelduseks on kuuldu põhjal mõtte aimamine ja sellele vastamiseks valmistumine. Suhtlemine ja selle õppimine nõuab rohkemat kui lihtsalt teksti vastuvõtu ja loomise omandamist, vaid ka kuuldu mõistmist ja analüüsi. (EKR, 2007) “Osaliste koostööl on kommunikatsioonil keskne roll ja seepärast peetakse teda keelekasutuses ja -õppes väga tähtsaks” (EKR, 2007).

1.2.2. Kuulamisülesanded koolikeskkonnas

Kuulamisülesanded peaksid olema disainitud selliselt, et ülesande juhend on selge, et õpilane saaks kuulates olulisele keskenduda. Et eesmärk saaks täidetud, võiks kuulamisharjutused jaotuda kuulamiseelseteks, kuulamisaegseteks ja kuulamisjärgseteks tegevusteks. (Rost, 2002)

Enne kuulamist tuleks aktiveerida juba olemasolevad teadmised, ehk meenutada sõnavara või kuulamisharjutuses olevat grammatikat. Samuti võib anda vihjeid kuulamisharjutuse struktuuri kohta, mis häälestaks õpilast eesolevaks kuulamisharjutuseks. Kuulamise ajal oleks õppijale vaja midagi, mis aitaks kuuldut koondada, näiteks märksõnade üleskirjutamine ning mõiste- või mõttekaardi loomine. Õpetajale on selle osa koostamine tavaliselt kõige keerukam, sest kuulamise ajal peaks tegevus sisaldama minimaalselt kirjutamist või lugemist ja maksimaalselt kuulamistoimingut. Kuulamisjärgne tegevus peaks järgnema kuulamisele paari minuti jooksul. See on ilmselt kuulamisharjutuse olulisim osa, kus värskelt kuuldu kantakse lühiajalisest mälust edasi. Seda võib teha märkmeid võrreldes, arutledes, lisa lugedes või muud säärast. Kuulamisharjutuse tsükkel peaks tervikuna teist korda korduma, et õppijal tekiks kuuldust tervikpilt. (Rost, 2002)

Kuulamise ajal peaks julgustama õpilasi kasutama aktiivse kuulamise tehnikaid, mis hõlbustavad kuulatu mõistmist. Ka kuulamisharjutuse tsükli sees olevad aktiivse kuulamise (lisa)harjutused vajavad omakorda treenimist, kuid harjutamise ja kordamise teel saab sedagi parendada.

Aktiivse kuulamise tehnikaid kuulamise ajal, mis toetavad kuulatu mõistmist:

- Ennustamine - sõnade kasutamine, et ennustada, mida rääkija või rääkijad järgmiseks ütleva hakkavad
- Arvamine - lausete koostamine sellest, mida võis rääkija mõelda, isegi kui info on ebatäielik
- Valimine/sobitamine - keskendumine võtmesõnadele eesmärgiga leida adekvaatne info ülesande sooritamiseks
- Selgitamine - kuuldu mõistmise monitoorimine ja sellest lähtuvalt tegutsemine
- Vastamine - reflekteerimine ja arvamuse formuleerimine (Rost, 2002).

Tervikuna on levinud järgmised kuulamisharjutused:

- Lünkade täitmine kuuldu põhjal, ehk sõnade ärajätt terviktekstist, kuhu tuleb aktiivse kuulamise kaudu märkida puuduvad sõnad.

- Jutu lõpetamine, millele tuleb kuuldu põhjal formuleerida tekstile loogiline jätk, mis lähtub kuuldu algusest.
- Küsimustele vastamine, mille puhul tuleb aktiivselt kuulates leida otsitav informatsioon. (Rost, 2002)

1.3. Kuulamisülesanded emakeeleõpetuses

Kolmanda kooliastme lõpus peab õpilane suhtlema vabalt ja toime tulema emakeelses keelekeskkonnas, see tähendab muuhulgas kuulama ja kuuldu adekvaatselt töötlemata. “III kooliastmes taotletakse, et õpilane väljendub selgelt ja õigesti, keelenormidele vastavalt erinevates suhtlusolukordades. Tõhus ja tulemuslik suhtlemine on keeleteadmisteta võimatu. Suulise ja kirjaliku suhtluse käigus kujundatakse praktilisi oskusi, mis loovad õpioskuste arenguks olulise põhja. Igapäevaste ja koolikesksete suhtlustoimingute valdamine valmistab õpilast ette iseseisvaks suhtlemiseks keelekeskkonnas.” (PRÕK Lisa 1, 2023) See tähendab, et suhtlemise olulisi komponente, kuulamist ja kõnelemist, peaks emakeeletundides harjutama. Emakeeleõpetaja roll kuulamise harjutamise juures on toetamine ja suunamine, õpilasele taustinformatsiooni pakkumine, et kuulamine oleks tulemuslik, ning konstruktiivne tagasiside (Pauklin, 2014).

Praegu kuulamisülesandeid emakeeleõpetuse lõpueksamil ei kasutata, seega võib olla uudsel viisil kuulamisülesannete lisamine lõpueksamitele õpetajate ja ka õpilaste jaoks ärevust tekitav. Eksamitele või testidele eelneb tavaliselt teatav pinge ning kui kuulamine on võõras, kasvab pinge veelgi. Selleks, et kuulamisülesandele eelnevat kuulamisärevust maandada, on vaja varakult kuulamisülesannetega harjutada (Melanlioglu, 2013).

Kuna ka kõige tavalisem suhtlemistegevus nõuab kuulamistoimingut, võib emakeeleõpetaja kasutada kuulamisülesandena näiteks etteütlust, mis on levinud ülesanne keeleõppes, sest õpilane peab õpetajat kuulama ning kuuldu õigesti kirja panema, eeldusel, et õpetaja kasutab ka korrektset ortoepiat. Etteütlus on otsene meetod keeleõppes, kus õpetajal on rääkiv roll. Meetodi eesmärk on õppida sihtkeeles suhtlema, kuid esimesena õpetatakse sihtkeeles mõtlema. Selle meetodi korral arendatakse kõiki nelja osaoskust, mille juures peetakse suulist ehk kuulatavat osa olulisemaks. (Argus, Rütmaa & Verschik, 2021).

Tuginedes oma mälestustele kooliajast ning ka kogemusele õpetajatöös emakeeleõpetajana on märgata, et etteütlus on emakeeletundides üks kasutatav ülesanne kuulamistoimingut nõudvate ülesannete hulgas. Etteütlus on peamine õpetamisvõte otsese

meetodi juures, kus rõhutatakse korrektset hääldust ja grammatikat, mille abil suunab õpetaja õpilasi end kirjutades korrigeerima (Argus, Rütmaa & Verschik, 2021).

Sel aastal toimus ka 17. korda emakeelepäeva raames Vikerraadio korraldatud e-etteütlus, kuhu laekus poole tunni jooksul 10 864 etteütlust (ERR, 2024). E-etteütluse suur populaarsus kinnitab eestlastesse harjutatud etteütluste kirjutamise tava ning valmisolekut sellises projektis kaasa lüüa.

Lisaks levinud meetodile saab kuulamisülesannetena kasutada ka:

- küsimustele vastamine kirjalikult ja suuliselt, kus peab õpilane kuuldu põhjal suutma eristada küsimuse keset ning suutma formuleerida sellele korrektse vastuse;
- lausete lõpetamine, kus peab õpilane suutma kuuldu põhjal järeldama või mäletama mis võiks olla lause jätk;
- jutu lõpetamine kuuldu alguse põhjal, kus tuleb kuuldu põhjal formuleerida teksti algusele loogiline lõpp;
- juhitud dialoog õpilaste vahel, kus suunatakse õpilased kahekõnesse etteantud jututeemadega.

Oma igapäevatöös olen töötanud erinevate emakeele õpikute, töövihikute ja e-materjalidega ning käesoleva magistritöö raames tutvusin lisaks ka võõrkeeleõpikutega. Emakeele õppevara varamus on kuulamisülesannetele panustatud vähe. Avita Kirjastuse kataloogist leidub valmiskujul kuulamisülesandeid või kogumikke vaid üksikuid, mis on suunatud kuni II kooliastme lõpuni, kus on kogu kooliastme peale ühes kogumikus 24 ülesannet kahel CD-plaadil, mida enam juurde ei toodeta. Põhikooli viimasele astmele aga kuulamisülesannete komplekte ei pakuta (Avita, 2024). Sama kehtib ka teise õppematerjalide suurkirjastuse, Maurus Kirjastuse e-kataloogi uurides, kus kuulamisülesannete eraldi õppematerjale ei ole (Maurus, 2024).

Opiq keskkond, mis on olemasolevate Avita kirjastuse õpikute e-tugi, pakub lisaks õppevara e-toele ka üksikuid kuulamisülesandeid, mida saab erinevate temade käsitusse kaasata. Samas on antud ülesanded esitatud masinliku kõnesünteesi abil ning õpilastele kuulamiseks ebamugavad.

Seega jääb III kooliastme emakeeleõpetajatele valikusse koostada kuulamisülesanded ise või neid mitte kasutada.

1.4. Kuulamisülesanded võõrkeeleeõpetuses

Audiolingvaalsete võtete kasulikkuse uurimine võõrkeelee õpetamisel jääb juba 20. sajandi algusesse ning on aktuaalne ka tänapäeval (Osada, 2004). Audiolingvaalsete võtete puhul kujundatakse harjumusi võõrkeeles kõnelemiseks pidevalt samu võtteid korrates, näiteks dialoogi kaudu või individuaalselt kõnet kuulates ja hääldust harjutades (Argus, Rütmaa & Verschik, 2021). Kuuldud kõne erinevus kirjutatud kõnest on selle vahetu mõistmise eesmärk, kus kõneleja ei pruugi alati kõike selgelt väljendada, seega on võõrkeelee kuulamine ja selle harjutamine võõrkeeleeõppes asendamatu kohal. (Osada, 2004)

“Võõrkeelte õpetamise eesmärk põhikoolis on kujundada õpilastes eakohane võõrkeelepädevus, s.o suutlikkus mõista ja tõlgendada võõrkeeles esitatut, suhelda eesmärgipäraselt nii kõnes kui ka kirjas” (PRÕK Lisa 2, 2014). Põhikooli riikliku õppekava võõrkeelte lisas on välja toodud hindamistabel võõrkeeleoskuse taseme mõõtmiseks, (Punkt 2.4. Keeleoskustasemed A1.1–C1) kus on esitatud selgesõnaliselt kuulamist nõudvate oskuste eeldused. (PRÕK Lisa 2, 2014)

Erinevalt emakeele lõpueksamist on näiteks inglise keele lõpueksamil ülesanded iga osaoskuse kohta sees ning nii õpilased kui ka õpetajad teavad ennast varakult ka kuulamisülesannetega harjutada.

Võõrkeelee õppimisel eeldatakse õpilastelt aktiivset, koostöist ja reflektiivset tegevust, mille juures kuulamise ja selle mõistmisega tegeletakse koolitöös õppe algusest peale. Kuulamisoskuse treenimine erinevate kuulamisülesannete kaudu on levinud meetod (Gilakjani, 2016).

Valmis õppematerjalid, näiteks 2023. aastal välja antud inglise keele õppevara Scene II ja III kooliastmele, sisaldavad eri õppetükkide juures kuulamisülesandeid ning inglise ja ka saksa keele õppes on eraldi lai valik erinevaid kuulamisülesannete õppematerjale. Seega on kuulamine ja kuulamisülesannete kasutamine võõrkeeleeõppes olulisel kohal ning õpetajatel valik lai.

1.5. Õpetajate perspektiiv kuulamisülesannete kasutamisest keeleõpetuses

Kõike teoreetilist viivad koolikeskkonnas ellu olemasolevate praktikate ja õppematerjalide abil just keeleõpetajad.

Koolikeskkonnas tegelevad keeleõpetajad kõikide osaoskuste, sealhulgas kuulamisoskuse arendamisega. Selleks on õpetajatel on võimalus jagada õpilastele meetodeid ja nippe, kuidas nemad saavad kuulamisega paremini toime tulla, kuidas õppijaid kuulamisülesandeks ette valmistada ja kuulamisoskust läbi kuulamisülesannete treenida (Graham, 2017).

On ka uuringuid, mis keskenduvad õpetajate uskumustele ja hoiakutele seoses kuulamisega, kuid samas ei ole selget süsteemset pilti sellest, mida õpetajad seoses kuulamisega koolitundides praktikas teevad (Graham, 2017). Seega on oluline süveneda lisaks teaduslikele lähenemistele ka Eesti kooliõpetajate igapäeva, et mõista meie haridusmaastiku olukorda seoses kuulamisülesannete mõistmise ja kasutamisega.

2. Materjal ja meetod

Uurimisküsimustele vastuste leidmiseks kasutan kvalitatiivset uurimismeetodit ning viin läbi poolstruktureeritud intervjuud õpetajatega. Poolstruktureeritud intervjuude analüüsis kasutatakse intervjuudest saadud verbaalseid sisulisi andmeid (Strömpl, 2020). Oluline on, kuidas tajuvad ja uuritavat teemat õpetajad ise ja see meetod annab võimaluse keskenduda haridussüsteemis sees olevate inimeste kogemustele ning praktikatele.

2.1. Poolstruktureeritud intervjuu

Et koguda uurimistööks vajalikku informatsiooni III kooliastme keeleõpetajatelt, korraldasin poolstruktureeritud intervjuud Eesti koolides töötavate emakeele- ja võõrkeeleõpetajatega, kus oli küll koostatud intervjuuks kava, kuid õpetajatega vesteldes olin vastuvõtlik ka intervjuusse mitteplaneeritud informatsiooni suhtes (LISA 1). Intervjuuküsimusi koostades lähtusin eelkõige sellest, et küsimused ei suunaks õpetajaid mõtlema konkreetsele klassile, vaid kooliastmele - kuidas kasutatakse selle kooliastme ainetundides kuulamisülesandeid. Küsimused suunasid õpetajaid analüüsima, kas, miks ja milliseid kuulamisülesandeid ning kui tihti neid kasutatakse.

Pärast esimest pilootintervjuud korrigeerisin veidi küsimusi. Lisades suunavaid täpsustusi põhikooli lõpueksamiteks valmistumise kohta, et iga õpetaja saaks ka sellel teemal kaasa rääkida.

Valisin sellise meetodi, sest kvalitatiivse sisuanalüüsi seisukohalt annab poolstruktureeritud intervjuu parima võimaluse saada andmeid soovitud teemade kohta. Samal ajal võimaldab see meetod saada infot ka nende teemade kohta, millele ma esialgu ehk mõelda ei osanud. Nii tekivad vastustega mustrid ka teemadesse, mis on uuringu seisukohalt sama olulised, kuid minu suunavates küsimustes neid esialgu ei olnud.

Poolstruktureeritud intervjuu annab võimaluse intervjuu läbiviimisel muuta küsimuste järjekorda ja küsida vabas vormis täpsustavaid küsimusi. (Lepik, Harro-Loit, Kello, Linno, Selg & Strömpl, 2014)

Läbi kvalitatiivne sisuanalüüsi ning poolstruktureeritud intervjuude kaudu sain jõuda koodide ehk intervjuude transkriptsioonides antavate kategooriate nimetusteni, mis tekivad

sarnaste suundadega vastustest, ja teemapuudeni, mis tekivad kodeeritud vastuseid kõrvutades. Need selgitavad õpetajate vaateid kuulamisülesannete kasutamisele ja nii on neid vastuseid hea analüüsida. “Kvalitatiivne sisuanalüüs võimaldab keskenduda teksti peamistele, tõenäolise vastuvõtu seisukohast olulistele tähendustele. Kvalitatiivne sisuanalüüs lubab analüüsida ka latentset sisu, st võtta arvesse ridade vahele peidetut ehk kodeerida teksti autori vihjeid, kavatsusi ja eesmärke ning mitmeste konnotatsioonide erinevaid tõlgendamisvõimalusi. Sel eesmärgil luuakse kategooriad ka latentse sisu uurimiseks ja kontekstide rekonstrueerimiseks.” (Kalmus, Masso, & Linno, 2015)

2.2. Valim

Valim moodustus põhimõttel, et esindatud oleks erinevad koolid Harjumaalt: alevikool, äärelinnakool magalarajoonis ja linnakool aedlinnas. Valimi moodustas 6 üldhariduskooli õpetajast koosnev sihipärane valim Harjumaa üldhariduskoolide emakeele- ja võõrkeeleõpetajate seast. Igast koolist intervjuerisin ajavahemikul 15.02.2024–19.03.2024 üht emakeeleõpetajat ja üht võõrkeeleõpetajat, kes töötab kolmanda kooliastme noortega. Kõik osalejad osalesid uuringus vabatahtlikult, neid teavitati enne intervjuu algust töö eesmärkidest ning nad andsid loa oma andmeid teadustöö jaoks kasutada.

Valimi moodustamisel oli oluline, et andmetes ei jääks kumama kooli või piirkonna hoiakuid, seega valisin erinevad koolid ja igast koolist vaid ühe emakeeleõpetaja ja ühe võõrkeeleõpetaja. Vastajad leidsin läbi tuttavate ehk valisin välja piirkonnad ning nendest leidsin koolid. Seejärel pöördusin tuttavate poole, kes tunnevad mõnes koolis õpetajaid, ning nii viidigi mind kokku valimi kriteeriumitele vastavate pedagoogidega, kes olid nõus vestluses osalema.

Kõik intervjuudes osalenud õpetajad on naissoost, keskmise vanusega 55,5 aastat. Keskmine koolis töötamise kogemus on vastajatel 27 aastat. Kõik vastajad omavad õpetaja kutset. Kahel vastanutest on ka varasem kõrgharidus mõnel teisel erialal. Üks emakeeleõpetajatest õpetab lisaks ka eesti keelt teise keelena ning üks vastanud võõrkeeleõpetaja õpetab lisaks inglise keelele ka saksa keelt ja inglise ärikeelt.

Vastajate andmete põhjal moodustasin tunnused, millele hiljem tulemuste analüüsi viidata, kui vastaja tsitaati kasutan. Loodud tunnuses on esitatud vastaja õpetamise kogemus aastates numbrina ning see, kas vastaja õpetab III kooliastmes emakeelt (EE) või võõrkeelt (VK):

- **15_EE** on 42-aastane põhikooli eesti keele ja kirjanduse õpetaja, kes on töötanud õpetajana 15 aastat. Õpetajakoolitusest ja õpetaja kutse omandamisest on möödunud 19 aastat.
- **34_VK** on 56-aastane inglise keele õpetaja, kes õpetab nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis. Kogemust õpetajatöös on 34 aastat, millest esimese osa töötas ta vene keele õpetajana. Inglise keele õpetaja kutse omandamisest on möödunud 14 aastat.
- **38_EE** on 69-aastane eesti keele ja kirjanduse õpetaja, kes töötab nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis. Kogemust õpetajatöös on 38 aastat, mis on kõik möödunud õpetades eesti keelt ja kirjandust. Õpetajakoolitusest ja kutse omandamisest on möödunud 41 aastat.
- **27_VK** on 50-aastane inglise keele, inglise ärikeeke ja saksa keele õpetaja, kes õpetab nii põhikoolis kui ka gümnaasiumis. Õpetamiskogemust on tal 27 aastat ning kutse omandamisest on möödunud 23 aastat.
- **25_EE** on 55-aastane põhikooli eesti keele, kirjanduse ja eesti keel võõrkeelena õpetaja. Õpetajakoolitus lõppes ning kutse sai omandatud 25 aastat tagasi, misjärel kohe õpetajatööga alustati.
- **24_VK** on 61-aastane põhikooli inglise keele õpetaja, kel on inglise keele õpetamises kogemust 24 aastat. Varasemalt on ta olnud ka muusikaõpetaja, kuid minnes üle võõrkeele õpetamisele, sai omandatud ka kutse üheksateist aastat tagasi.

2.3. Intervjuude läbiviimine ja salvestamine

Kuna kvalitatiivne uuring peaks toimuma uuritava jaoks loomulikus keskkonnas (Laherand, 2008, 17–18) viisin intervjuud läbi isiklikult ja iga õpetajaga eraldi. Intervjuu toimus seal, kuhu intervjuueeritav õpetaja mind kutsus, enamasti nende õpetatavates koolides nende endi klassiruumides. Kolm intervjuud toimusidki intervjuueeritavate õpetajate koduklassides ning üks intervjuu toimus õpetajate toas. Kahel korral toimus ka aegade mitesobivuse tõttu intervjuu Zoomi keskkonnas. Üks intervjuu kestis keskmiselt 40 minutit.

Intervjuud salvestasin oma isikliku mobiiltelefoni või sülearvuti helisalvestiga. Kui intervjuu toimus Zoomi keskkonnas, salvestus kohtumise helifail automaatselt minu isiklikku sülearvutisse. Transkribeerimiseks kasutasin Tallinna Tehnikaülikooli kõnetehnoloogia labori avalikku eestikeelse kõnetuvastuse teenust tekstiks.ee (Olev & Alumäe, 2022). Edasi

kontrollisin saadud tekstifailid manuaalselt üle ja parandasin kuulmise järgi, kus kõnetuvasti teksti õigesti kinni ei püüdnud.

2.4. Andmeanalüüs kvalitatiivses uurimismeetodis

Kvalitatiivne uurimismeetod annab võimaluse tõlgendada just õpetajate endi arusaamu kuulamisülesannete kasutamisest ja vajalikkusest. Oluline pole siinkohal vastajate arv, vaid kogemused, tundmused ja tõlgendused. “Kvalitatiivsete meetodite kasutajaid huvitavad sellised küsimused, millele kvantitatiivse metodoloogia kaudu vastust leida ei saa” (Strömpl, 2020).

Seega saan individuaalsete intervjuude abil konstrueerida kuulamisülesannete kasutamise probleemkohad ja väärtused. Kvalitatiivse uuringu eesmärk ongi “Saada terviklikku empiirilist andmestikku, mis hõlmaks ka kvalitatiivseid ja detaile iseloomustavaid seiku.” (Laherand, 2008, 21)

Poolstuktureeritud intervjuudest saadud andmete analüüsiks kasutasin temaatilist analüüsi, kus temaatiline suund on küll olemas, kuid oluline on ka intervjuudest saadud lisainfo ja selle analüüsimine. Temaatiline analüüs on saadud andmetest deduktiivselt mustrite märkamine ning tulemuste tuvastamine ja analüüsimine (Braun & Clarke, 2006).

Temaatilise analüüsi puhul selgitatakse esmalt välja teemad ja nende järjestus ehk on oluline, mida räägitakse. Uuritakse ka andmete looja ehk rääkija interpretatsioone ning hiljem kasutatakse avatud kodeerimist sõnastatud uuringu teema toel. Olulisel kohal on intervjuueeritavate endi mõtted lisaks püstitatud uurimisküsimustele. (Kalmus, Masso, & Linno, 2015)

Valmis transkribeeritud intervjuufailid tõstsin kvalitatiivse sisuanalüüsi tarkvarra QCAmapi, mis ongi loodud tekstimaterjalide sisuliseks analüüsiks ja koodide loomiseks.

Avatud kodeerimine on teksti lõikamine sarnaste tunnuste alusel, mis nõuab mitmekordset teksti süvenemist ja selle mõistmist (Kalmus, Masso, & Linno, 2015).

Sarnastele vastustele ühise nimetuse ehk koodi andmine andis võimaluse ühte kategooriasse kuuluvaid tulemusi kokku koondada.

Pärast mitmekordset intervjuude tekstifailide lugemist tekkisid vastustest koodid. Sellele järgnes koodide kategooriatesse jagamine, mis annab võimaluse luua nii-öelda koodipuud, ehk temaatiliselt jagatud vastuste rühmad. Tekkinud koodide kaudu sai ühendatud

teemasid süvendatult analüüsida. Avatud kodeerimisel võib tekkida kümneid koode. Edasi on tarvis koodid grupeerida ning kategooriatesse jagada. (Laherand, 2008, 286)

3. Tulemused

Siinses peatükis annan ülevaate saadud uurimistulemustest. Analüüsisin emakeeleõpetajate ja võõrkeeleõpetajate vastuseid eraldi, kuid koodid olid enamasti samad. Nii sain tekkinud teemasid kõrvutada ja võrrelda. Uuriija loodud koodide kategooriatesse jagamine annab võimaluse sarnasuse alusel rühmitatud vastuseid kompaktselt uurida. (Kalmus jt, 2015)

Tekkinud kategooriad:

- Kas (kuulamisülesanded tundides)
- Miks (kuulamisülesanded tundides)
- Millised (kuulamisülesanded tundides)
- Sagedus (kuulamisülesanded tundides)
- Õppevara (kuulamisülesannete materjalid)
- Eksam (ettevalmistus eksami kuulamisülesandeks)

Tabel 1. Koodide, kategooriate ja teemade jaotus

Kood	Kategooria	Teema
Informatsioon	Miks	Kuulamisülesannete kasutamise vajalikkus ainetundides
Vaheldus		
Kuulamisoskus		
Ajapuudus		
Keskendumine		
Elulisus		
Häädus		
Emakeeletund	Kas	
Võõrkeeletund		
Ebavajalikkus		

Väite tõesus	Millised	Kuulamisülesannete kasutamine ainetundides
Lüngad		
Terve ainetund		
Etteütlus		
Õigekiri		
Sõnavara		
Audiovisuaalne		
Koopiad õppevarast	Õppevara	
CD-plaat		
Ise		
Internet		
Sagedus emakeel	Sagedus	
Sagedus võõrkeel		
Suhtlus		
Eksam emakeel	Eksam	Valmistumine ja valmisolek põhikooli lõpueksami kuulamisosaks
E- katseksam		
Harjutamine		
Eksam võõrkeel		

Intervjuudest saadud vastuseid konkreetsetesse koodidesse jagades joonistusid välja laiemad teemade rühmad. Teemad on samad eesti keele ja võõrkeele õpetamise analüüsimisel, et tekiks loogiline võrdlusmoment. Teemad analüüsimiseks:

- Kuulamisülesannete kasutamise vajalikkus ainetundides
- Kuulamisülesannete kasutamine ainetundides
- Valmistumine ja valmisolek põhikooli lõpueksami kuulamisosaks.

Uurimistulemused esitan kokkuvõtetena intervjuudes esinenud olulisematest teemadest, mille selgemaks esiletõstmiseks kasutan tsitaatidena ka näiteid intervjuueeritavate endi öeldust. Tsitaadid olen toimetanud mugavama lugemise eesmärgil kõnekeelsetest väljenditest ja vigaste sõnalõppude kasutusest kirjakeelsemaks ning välja jätnud kõnelejate vahehäälikud ning sõnakordused. Seejuures jälgisin hoolega, et ei muutuks ükski algne lausestus ega tuummõte, et mitte kaotada vastuste sisulisi nüansse. Iga tsiteeringu lõpus on välja toodud intervjuueeritavale loodud tunnus (vt alapeatükk 2.3. “Valim”).

3.1. Emakeeleõpetajate perspektiiv

Järgnevas alapeatükis toon teemade kaupa välja uuritavate emakeeleõpetajate perspektiivid kuulamisülesannete kasutamisest põhikooli kolmanda kooliastme ainetundides. Erinevate suundadega arvamused jaotan eraldi ning sõnalised vastused toon tsitaatidena välja.

3.1.1. Kuulamisülesannete kasutamise vajalikkus emakeele ainetundides

Enamjaolt leitakse, et ka emakeeletundides võiks kuulamisülesannetel oma roll olla, sest see treenib tähelepanu ja kuulamis- ning analüüsisioskust. Emakeeleõpetajate silmis annab kuulamisülesannete kasutamine ainetundides võimaluse keskenduda saadud informatsioonile ja harjutada selle analüüsimist.

- *Sellepärast, et õpilased peavad otsima kuulmise kaudu informatsiooni ja asjast aru saama ja selekteerima saadud infot. (15_EE)*
- *No ikka peaks, sest see arendab oskust kuulata ja toob tundi vaheldust. Mitmekesisemad on tunnid sellisel juhul ja üldiselt õpilastele need meeldivad. Nad keskenduvad, kuulavad, seda on hea vaadata, kuidas noored inimesed keskenduvad ja kuulavad. (25_EE)*

Kuulamisülesandeid kasutatakse ka muudel erinevatel põhjustel, näiteks vahelduse toomiseks ainetundi või sõnavara rikastamiseks. Kuulamisülesannete abil saab korrata ka grammatikat või harjutada õigekirja ning seda just tuues vahel sisse midagi teistsugust peale klassikaliste kirjutamisülesannete. Pigem leitaksegi, et kuulamisülesannete kaudu saab vahel lõbusalt korrata juba õpitud ja kinnistada olemasolevaid teadmisi. Samas ei näe emakeeleõpetajad, et

kuulamisülesanded oleksid asendamatud emakeeleõppes, pigem tehaksegi kuulamisülesandeid vahelduse toomiseks ainetundidesse.

- *Ega õpetaja väga ei mõtle selle peale, et kui me midagi teeme, et mida ma nüüd täpselt sellega treenin. Me oleme kuulanud erinevaid asju, ma arvan, et pigem teadmiste kinnistamiseks. (25_EE)*
- *Et oleks lõbus tundides, et vaheldust tuua. Mitte selle pärast, et kuulamist treenida. Ma arvan, et seda ei ole üldse vaja. (25_EE)*

Jõudsime oma vestlustega ka seisukohtadeni kuulamisülesannete ebavajalikkusest emakeeletundides. Leiti, et kuna senini ei ole emakeeletundides kuulamisülesannetele suurt rõhku pandud, ei peaks seda ka praegu enam tegema. Toodi välja, et kui võõrkeelesõppes on kuulamisülesanded väga vajalikud, siis emakeelses koolikeskkonnas ei ole tarvis emakeeletunnis eraldi aega kulutada kuulamise harjutamisele, sest see toimub niikuinii terve koolipäeva vältel. Tuli isegi välja, et kuigi emakeeleõpetajad on ise kuulamisülesandeid koostanud, ei näe nad põhjust kulutada niigi lühikese ainetunni aega, et hakata tegelema eraldi kuulamisega, kui oleme eesti riigikeelega eestikeelses keskkonnas. Keele mõistmist läbi kuulamise ja kuulmise näeb õpetaja ka teisiti.

- *Mina praegu leian, et siinamaani ei ole seda vajalikuks peetud, mina ei näe praegu vajadust neid juurde panna. (38_EE)*
- *Aga ma arvan, et eesti keele emakeelega inimesele piisab ju lugemisest aru saamiseks, kas ta peab seda kuulama? (38_EE)*
- *Ma arvan, et see kuulamine, nende eraldi ülesannete tegemine eesti keele tundides, kus neid tunde on niigi väga vähe ja niigi on see, et kõik teemad on nii kokku surutud, ma pigem õpin rohkem, kirjutame palju, see on palju olulisem minu jaoks õpetajana. Ja kuulamist ma pigem ei tee. Või kui teen, siis tõesti, nagu ma ütlesin, tunni rikastamiseks või mingi teadmise, uue teadmise saamiseks. (25_EE)*

Kuulamisülesandeid nähakse emakeeleõppes võimalusena tuua tundi vaheldust, korrata mõnd reeglit või rikastada sõnavara, kasutatakse ka tähelepanu koondamiseks või harjutamiseks, kuid keeleõppe möödapääsmatu osana emakeeleõpetajad kuulamisülesandeid ei näe. Rõhutati ka seda, et õpilane kuuleb emakeelt niikuinii terve tunni vältel ja ka väljaspool emakeeletundi, seega eraldi kuulamisülesannetele suurt rõhku ei panda. Kohati peeti ka kuulamisülesannetele rõhuasetust emakeeletundides suisa ebavajalikuks tegevuseks.

Kuulamise definitsioonile vastavalt saame mõista kuulamist kui püüdlust luua seoseid kuuldu vahel, ning seda pakub õpilasele ka emakeelses ainetunnis muu tegevus (Burleson 2011: 27).

3.1.2. Kuulamisülesannete kasutamine emakeele ainetundides

Ühe suunana tekkis arusaam, et emakeelses keskkonnas on kuulamine ja selle mõistmine tegelikult pidev ülesanne. Õpilased peavad õpetajat kuulama ja kuuldule reageerima terve ainetunni vältel ning ka see on kuulamine ja kuulamise treenimine. Kui õpetaja kordab ja seletab, näiteks kirjavahemärgistust põim- ja rindlauses või suunab tunnitegevust, juhib tähelepanu ja annab juhiseid, peab õpilane pidevalt kuuldud informatsiooni töötleva ja sellele reageerima.

- *Kuulamisülesanne on terve tund tegelikult õpilastel. (15_EE)*
- *Kui õpetaja ikkagi midagi seletab ja räägib, siis see on ju ka kuulamine. (38_EE)*
- *Tegelikult nad peavad kogu aeg kuulama. Kuulamisülesanne võib olla konkreetne, näiteks täida lüngad, vali õige vastus, tee linnuke. Samas kuulamisülesanne on kõik terves tunnis. (15_EE)*

Samas kasutatakse ka emakeeletundides klassikalisemaid kuulamisülesandeid. Kuulatakse näiteks katkendeid raadiosaadetest, vaadatakse Eesti Keele Instituudi videoklippe, kuulatakse keelealaseid saateid nagu Keelesäuts ja Keelekõrv, mille juurde võib lisanduda ka praktiline ülesanne, et kuuldu tuleb konstrueerida ka ülesandesse.

- *Teine variant ongi, et ma kasutan plaadi pealt või kuskilt helisalvestist, kus on kuulamisülesanne. Siis kuulamisülesanne on ka see, kui õpilased teevad mingeid ettekandeid, teised peavad kuulama, õpitakse õpilaselt õpilasele, etteütlus. (15_EE)*
- *Ma olen mõnikord teinud nii, et me kuulame, ja nad peavad otsustama, kas see väide on õige või vale. (25_EE)*

Emakeeleõpetajate jaoks on siiski enamasti olulisel kohal ainetundides ka etteütlus, mis nõuab samuti kuulamistoimingut. Seda peetakse kuulamisülesandeks, mida hinnatakse ka kõige kõrgemalt. Etteütlus nõuab õpilastelt tähelepanelikkust ja kuulamisoskust ning samaaegselt saab etteütelse abil kontrollida ja harjutada nii kirjavahemärgistamist, suure ja väikese algustähe kasutamist kui ka ortograafiat.

- *Etteütlus on kuulamisülesanne. (38_EE)*
- *Muidugi on ka etteütlus kuulamisülesanne. (15_EE)*

- *Ma avastasin, et see on kõige parem õigekirja näitaja. Etteütlusega tulevad kõige paremini õigekirjavead välja. (38_EE)*

Etteütluseid peavad emakeeleõpetajad enamasti väga oluliseks ning intervjuudes liigitusid ka need kuulamisülesannete alla, sest ka etteütlus nõuab õpilaselt tähelepanelikku kuulamist ning ortoepia tajumist. Leidus ka vastaja, kes kahtles, kas etteütluse eesmärk on ikka kuulamine, kuid pikemalt me sellel ei peatunud, sest tema seisukoht oli, et etteütluseid ta niikuinii ei tee. Kuid ka etteütluse kasutamisele on mõned vastuargumendid.

- *Eks see nõuab tähelepanelikku kuulamist. Aga oleneb, mis on etteütluse eesmärk. See võib olla kuulamisülesanne. Kuigi pigem mitte minu jaoks, selle eesmärk ei ole kuulamist lihvida, eesmärk on ikkagi õigekirja harjutada. (25_EE)*
- *Ma teen selliseid ülesandeid õpilastega, mis mulle endale meeldivad. Etteütlus on üsna mõttetu tegevus. (25_EE)*

Kuulamisülesannete valmis materjale on eesti keele õpetajatele pigem vähe ja olemasolevad on vanemate õppevarade juurde kuuluvad.

Näiteks oli kunagi kirjanduses selline õppematerjal nagu “Sõna võlu” ja ka kirjandusõpiku “Labürint” juurde kuulub erinevaid plaate, mis on keskmiselt pärit aastast 2000. Uuemate ülesannetega toetab vaid Opiq keskkond. Reeglina leiavad emakeeleõpetajad, et kuna kuulamisülesanded pole ainetundides väga sagedased, tehakse need pigem ise valmis või siis paljundatakse mõnest vanemast kogumikust.

- *Vanadest töövihikutest teen koopiad, kus on need kuulamisülesanded sees, et saavad nii-öelda seda klassikalist kuulamisülesannet. (15_EE)*
- *Kogumikust ei võta. Ma olen teinud nii ja naa. Kui näiteks tahan etteütlust teha kokku- ja lahkukirjutamise peale, siis ma otsin ise need laused, kus kõige paremini tulevad reeglid välja. (38_EE)*
- *Ma saaksin kasutada neid EISis olevaid kuulamisülesandeid, mis on tegelikult failidena, ma saaksin kuulata neid ja töölehed, saaksin ka ise selle põhjal seal valmis teha. Aga ma ei tunne mingit puudust sellest, et ma tahaksid seda teha. (25_EE)*

Kuulamisülesannete kasutamine aga emakeeletundides sagedane ei ole. Pigem leitakse, et kuulamisülesanded ei ole niivõrd vajalikud ja ainetundides tegeletakse pigem muuga. Vahel

tuuakse ka kuulamisülesanded tundi sisse, eesmärgiga midagi korrata või vaheldust pakkuda. Kuid seda pigem harva.

- *Meil ei ole nende klassikaliste kuulamisülesannete jaoks aega. (38_EE)*
- *Kord kvartalis. (15_EE)*
- *Eesti keeles üsna harva. Kord kuus, mitte rohkem. (25_EE)*

3.1.3. Valmistumine ja valmisolek põhikooli emakeele lõpueksami kuulamisosaks

Valmisolek kuulamisülesande sisenemiseks põhikooli lõpueksamile on emakeeleõpetajatele esialgu segane, kuna lähenevate e-eksamite osas valdab pigem teadmatus. Uuringu läbiviimise ajal ei olnud katseksamid veel toimunud ning õpetajatel puudus igasugune arusaam, millisena ja mis kujul kuulamisülesanne eksamil lisatakse. Pigem ei nähta sellegipoolest suur vajadust kuulamisosaks valmistuda. Mõned korrad võiks läbi teha erinevate taustamüradega kuulamisharjutusi või erinevaid stiile, et õpilastele aimdus anda, milliseid kuulamisülesandeid eksamil olla võib, kuid taaskord, erilist rõhku sellele ei panda ja kuulamisülesandeid eraldi eksami pärast rohkem drillima ei hakata.

Mõeldes aga keelekeskkonnale ja ainetundidele, siis kuulamisülesanne eksamil ei tohiks õpilastele keeruline olla ning erilist lisatähelepanu just eksami kuulamisülesandeks valmistumine ei vaja. Leitakse, et piisab juba olemasolevast, mida hetkel tehakse, ning eestikeelsest kooli- ja keelekeskkonnast.

- *Tahaks näha seda nii-öelda algtesti. Siis me ju näeme, et mida nad peavad seal märkama, mida nad peavad tegema. Kui nüüd tulevad need testeksamid arvutis, siis me näeme üldse, missugused need eksamid tulevikus hakkavad välja nägema, millest aineõpetajatel loomulikult pole aimugi, kuidas neid parandama peaks. (15_EE)*
- *Ma ei kujuta seda ette praegu, mida see kuulamisülesanne endast kujutab, eks see katse peab nüüd selle välja selgitama. Aga mingeid eraldi trenne selle jaoks küll teinud ei ole. (38_EE)*
- *Minu jaoks seda küll ei ole vaja, et oleks mingid spetsiaalsed kuulamisülesanded ja siis trennime tunnis nõrkemiseni neid, see on täiesti mõttetu töö. (25_EE)*

Üldjoontes on emakeeleõpetajad pigem seda meelt, et emakeelses keskkonnas liigset rõhku kuulamisülesanded eraldi ei vaja, ka mitte mõeldes uuele eksamikorraldusele.

Kuulamisülesannetele kuluv aeg kasutatakse emakeele ainetundides pigem teisi osaoskusi trennides, sest kuulamine käib selle kõige juurde terve tunni vältel.

3.2. Võõrkeeleeõpetajate perspektiiv

Järgnevas alapeatükis toon teemade kaupa välja uuritavate võõrkeeleeõpetajate seisukohad kuulamisülesannete kasutamisest põhikooli kolmanda kooliastme ainetundides.

Erinevate suundadega tulemused jaotan eraldi ning sõnalised vastused esitan tsitaatidena, et saadud seisukohti paremini näitlikustada.

3.2.1. Kuulamisülesannete kasutamise vajalikkus võõrkeelee ainetundides

Kuulamisülesannete vajalikkust ainetunnis näevad rohkem võõrkeeleeõpetajad.

Võõrkeeleeõpetajad leiavad üksmeelselt, et kuulamisülesannetel on võõrkeeletundides suur roll.

- *Absoluutselt peab!* (34_VK)
- *Kindlasti on vajalikud.* (27_VK)
- *Inglise keeles küll.* (24_VK)

Kuulamisülesannetega treenitakse nii tähelepanu, hääldust, sõnavara kui ka püsivust. Rõhutatakse veel olulise osana seda, et võõrkeelee õppimise juures on oluline kuulata, kuidas keegi seda keelt emakeeles räägib, mitte kuulda ainult õpetajat rääkimas, et õpilane harjuks erinevate intonatsioonidega.

Just võõrkeelee häälduse harjutamine on see, mida võõrkeeleeõpetajad läbi kuulamisülesannete enim taotlevad. Loodetakse, et kuulamisülesannete kaudu erinevate hääldusvariantide tutvustamine julgustab ka õpilasi ennast julgemalt võõrkeeles hääldama.

- *Minu arust õpetab niisugust asja, mida lastel üldse ei ole: püsivust, kuulata midagi ja sellega tegeleda. Õpetab millelegi keskendumata, esiteks keskendumata, sest nad ei pane tähele.* (24_VK)
- *Peaasjalikult ikkagi see, et inimene keskenduks või kontsentreeriks oma tähelepanu mingile konkreetsele asjale.* (34_VK)
- *Need arendavad näiteks sõnavara. Me kasutame emakeelt kõnelevaid inimesi seal kuulamisülesannetes, siis nende sõnavara kasutus, see jääb lihtsalt noortele meelde.* (27_VK)

Valmistatakse ka elulisteks situatsioonideks võõrkeelses keskkonnas, et õpilased harjuks erinevate võõrkeelt vajavate olukordadega ning õpiksid kuulnud vastu võtma ja otstarbekalt kasutama. Eriti heaks peetakse olukorda, kui kuulamisülesanne on samuti väga eluline, kus kõneleb mõne aktsendiga rääkija ning taga on taustamüra, nii saavad õpilased hästi valmistuda päriselulisteks situatsioonideks.

- *Ega me ju ei õpeta keelt või ainet, ma õpetan ikka inimest eluks. Oskus tähendab elulisi oskusi eluga toimetulekuks ja võõrkeele oskusel on üks osaoskus on kuulamine, see, et oleks inimene oleks võimeline kuulamise teel aru saama sellest informatsioonist, mis tema ümber on või mida edastatakse. Absoluutselt kindlasti on vajalik kuulamisülesandeid kasutada. (34_VK)*
- *Kuulamisülesanded on erineva funktsiooniga, et, et kas kuulata mingit spetsiaalset infot välja, mida sul on teinekord vaja võib-olla kuskil, kui sa oled reisimaski, need harjutavad tegelikult väga hästi eluks. (27_VK)*
- *See aitab neil justkui selle keelega harjuda, et võrreldes eesti keelega, nad on selles keelekeskkonnas ju kogu aeg, aga et just nende erinevate dialektidega harjuks. (24_VK)*

Võõrkeeleõpetajad märgivad, et kuulamisülesannetel on suur roll just seetõttu, et võrdluses emakeeleõppega, kus õpilane on pidevalt emakeelses keskkonnas, eriti koolikontekstis, on võõrkeeletund ainus koht, kus võõrkeelt kuulata. Ka võõrkeeleõppes on kuulamisülesannete toel hea treenida tähelepanu ja selle koondamist, kuid lisaks sellele on võõrkeeleõppes oluline osa keele hääldusel ja erinevatel intonatsioonidel. Seda pakutaksegi õpilastele kuulamisülesannete kaudu, et nad ei harjuks ainult õpetaja häälega, vaid kuuleks ka erinevusi teiste emakeeles kõnelejate hääldusel. Võõrkeeleõppes valmistatakse ka elulisteks situatsioonideks, kus keel on segunenud taustamüraga või võõrkeeles rääkija ei räägi nii selgelt või rahulikult, seega peab õpilasi harjutama erinevate helifailide abil mitmesugusteks situatsioonideks, et võõrkeelses keskkonnas muutuks kõik kõrvaline ka harjumuspäraseks.

3.2.2. Kuulamisülesannete kasutamine võõrkeele ainetundides

Võõrkeeletundides kasutatakse erinevaid kuulamisülesandeid, kuid oma koht on klassikalistel ülesannetel, näiteks lünkade täitmine kuuldu põhjal või õige vastuse märkimine. Kuulamisülesandeks peetakse võõrkeeletunnis ka omavahelist võõrkeelset suhtlust ja õpetaja või kaasõpilase kuulamist ning kuuldule reageerimist.

Kuulamisülesannete helifailideks kasutatakse ka erinevaid taskuhäälinguid ja videoid, mis on pärit elulistest olukordadest. Lähenetakse nii loominguliselt, isegi Biitlite lauludest sõnade väljajätmiseni, mida õpilased peavad kuulamise teel täitma, kui minnakse ka klassikalisemat teed kuulamisülesannete kasutamisel.

- *Meil on teinekord näiteks lünkade täitmine ja kontrollimine. Palju nad kuulnud tekstist kinni püüavad, kas on õige või ei ole. (24_VK)*
- *Näiteks need TED Talks igasuguseid videoklipid, vahel ma teengi väga spetsiifilised ülesanded, annan neile mingid küsimused, millele peab vastuse leidma. Või siis või siis mingi muu, millist infot ta peab sealt leidma. Aga mõnikord teen ma ka täiesti niimoodi, et ma annan mingisuguse videoklipikese vaadata ja ütlen, et tee pisikene kokkuvõte, et mis sa siit nüüd tarka enda jaoks leidsid, aga siiski kuulamine. (34_VK)*
- *Kuulamisülesanne võib olla visuaalse toega ja võib olla ilma visuaalse toeta, ehk siis võib olla ka näiteks mingisugune lühifilm, mis ikkagi keskendub kuulamisele. (27_VK)*

Võõrkeeleõppes on võrreldes emakeeleõppega kuulamisülesannetel laiem kasutusala. Tehakse nii klassikalisi kuulamisülesandeid, mis sisaldavad helifaili ja selle juurde kuuluvat töölehte või praktilist ülesannet, kui ka loomingulisemaid ülesandeid, mis nõuavad kuulamistoimingut.

Materjalid, mida on palju, on inglise keele õpetajatele kergesti kättesaadavad nii õppekomplektides kui ka internetiavarustes. Reeglina kuulub iga õppetüki juurde erinevate osaoskuste kajastamine, seega on kõikides peatükkides mingisugune kuulamisosa.

Õpetajad teevad ka ise ülesandeid, sest internet pakub praegusel ajal palju võimalusi erinevate võõrkeelsete materjalide vaatamiseks ja kuulamiseks. Siiski mainitakse, et kuigi vahetevahel tuleb tahtmine ise midagi otsida, on palju võimalusi valmis kuulamisülesandeid leida ja kasutada.

- *Valmis komplektis kuulamisülesannete materjale on ikka väga-väga palju. (34_VK)*
- *On õpikuga kaasa tulevaid asju, siis ma kasutan palju British Council lehel olevaid asju, siis kui mul jääb endale midagi silma, midagi põnevat, siis ma teen väga palju ise töölehti sinna juurde. (27_VK)*
- *Võtan ikka õpikust ja CD-plaat, siis saan maki pealt õige koha panna. (24_VK)*

Võõrkeeletundides on kuulamisülesanded sagedased, sest kogu muu koolitöö toimub emakeeles, seega ei kuule õpilane võõrkeelt väljaspool ainetundi.

- *No mina olen ikka juba väga kaua aastaid seda meelt olnud, et igas tunnis ma püüan võimalikult palju neid võõrkeele osaoskusi ühte tundi kokku panna, ehk siis kui rääkida kuulamisest, siis ikkagi kui vähegi võimalik on, siis ma igas tunnis ikka teen vähemalt ühe kuulamise. (34_VK)*
- *See oleneb täiesti vajadusest, et mõnikord tuleb neid sagedamini ette, mõnikord vähem, mitte kindlasti iga tund, et seda ei ole. Üle nädala tuleb, ühesõnaga ikka kasutame. (27_VK)*
- *Kui on kolm tundi nädalas, siis kas teisel või kolmandal tunnil ikka kuulame. (24_VK)*

Kui kuulamisülesandeid teha ei jõua, panustatakse sellele, et võõrkeeletunnis suheldakse enamasti võõrkeeles, et õpilane harjuks õpitavat keelt kuulama, kuid ka see pole igas olukorras võimalik.

Näiteks grammatika selgitamisel kasutatakse siiski enamasti emakeele abi, sest on oluline, et midagi ei jääks segaseks, sest keelekeskkonna puudumise tõttu ei saa õpetajad eeldada, et õpilane võõrkeeles asjadest lõpuni aru saab. Reeglina suheldakse võõrkeeles, kuid kasutatakse ka emakeele abi.

- *Ma olen kuidagi aastatega muutunud julgeks, et ma ei pea seda vajalikuks, et kõik toimuks ainult selles võõrkeeles, eriti näiteks, mis puudutab grammatikat. Minu jaoks on oluline, et inimene saaks aru, et ta saaks endale pildi ette ja olles ise õppinud võõrkeeles, siis minu kogemus ütleb küll, et kui see võõrkeel, mida sa õpid, et kui sa ei ole just kakskeelne või väga heas keelekeskkonnas olnud, siis sa ei pruugi ikkagi lõpuni hoomata asja, kui see kõik toimub ainult võõrkeeles. Et mina toon kindlasti võtan abiks emakeele ka. (34_VK)*
- *Selles vanuseastmes ja, ainult inglise keeles. (27_VK)*

- *Mul ei ole mõtet kasutada nendega inglise keele grammatika selgitamiseks inglise keelt. Ma olen välja töötanud sellise süsteemi, et kui ma õpetan grammatikat, siis ikka eesti keele baasil. (24_VK)*

3.2.3. Valmistumine ja valmisolek põhikooli võõrkeele lõpueksami kuulamisosa

Valmisolek eksami kuulamisülesandeks on olemas, sest võõrkeeleõpetajatel on aastatega sisse harjunud kuulamisülesannete kasutamine. Erilist lisatähelepanu just see eksamiosa ei vaja.

Kuulamisülesandeid eksamiks eraldi ei harjutada, sest nende kasutamisel on ainetundides juba välja kujunenud oma kindel roll.

- *Mis puudutab nüüd kuulamist ja inglise keelt, siis on see lugu, et see on ajas väga palju muutunud. Sellega ka õpilaste toimetulek kuulamisülesannetega. Kui vanasti oli kuulamisülesanne ja sellega toimetulek üks raskemaid asju, siis nüüdseks on, kui ma inglise keelest just nimelt räägin, on see muutunud ikka üheks lihtsamaks asjaks. (34_VK)*
- *Ei, ma arvan, et üheksanda klassi eksamiks ei ole vaja väga palju ette treenida. Et piisab täiesti nendest kuulamisülesannetest, mis me tunnis teeme. Et ma leian, et selleks ei ole vaja eraldi spetsiaalselt aastate jooksul siin treenida niiviisi, et need on nüüd eksamil, treenime, seda ei ole vaja. (27_VK)*
- *Eraldi ei drilli eksamiks, sest et lapsed üldiselt tajuvad väga hästi, sest nad on selles keskkonnas kogu aeg, küll filmidega, küll muusikaga. (24_VK)*

Kuulamisülesannete kasutamise sagedus ja varieeruvus on kindlasti võõrkeeletundides olulisemal kohal kui emakeeletundides. Samas on kuulamisülesanded õppetöö raames ainus koht, kus õpilased õpitavat võõrkeelt kuulata saavad.

Sellegipoolest ei ole inglise keele õpetajad eksamiülesande pärast mures, sest harjumus kuulamisega tegeleda on olemas.

3.2.4. Võrdlus emakeeleõpetajate ja võõrkeeleõpetajate perspektiividest

Esitan kokkuvõtva lühiülevaate saadud tulemustest tabelina (Tabel 2), mis koondab teemade kaupa emakeeleõpetajate ja võõrkeeleõpetajate seisukohad. Nii emakeele- kui ka võõrkeeleõpetajad leiavad, et kuulamisülesannetel on õppetöös oluline koht. Nägemus kuulamisülesannete eesmärgist läheb aga lahku.

Võõrkeeleõpetajad kasutavad kuulamisülesandeid tunduvalt rohkem. Ka valik valmis materjale on suurem. Eraldi eksami kuulamisosaks ei valmistuta. Tuginetakse sellele, mida juba tehakse. Võõrkeeleõpetajad on rohkem harjunud kuulamisülesannetega lõpueksamitel, sest seda on aastaid tehtud.

Tabel 2. Emakeeleõpetajate ja võõrkeeleõpetajate perspektiivide koondus

Teema	Emakeeleõpetajad	Võõrkeeleõpetajad
Kuulamisülesannete kasutamise vajalikkus ainetundides	Tähelepanu koondamine, vaheldus tundides, kordamine, kohati isegi emakeelses koolikeskkonnas ebavajalik.	Tähelepanu, eluliste situatsioonidega harjutamine, erinevate häälduste ja dialektidega harjumine, sõnavara ja häälduse treenimine.
Kuulamisülesannete kasutamine ainetundides	Etteütlused, vanemad õppevarad, koostatakse ise. Pigem kasutatakse harva, kord kuus või isegi kord kvartalis.	Erinevad kuulamisülesanded. Materjale tohutult palju, vahel koostatakse ka ise juurde. Kasutatakse sageli, üle tunni või paari, isegi igas ainetunnis.
Valmistumine ja valmisolek põhikooli lõpueksami kuulamisosaks	Teadmatus, eralist lisarõhku kuulamisülesannetele ei panda. Jätkatakse nii, kuidas on tehtud varasemalt.	Lisatähelepanu ei vaja, sest kuulamisülesandeid kasutatakse sageli ja harjutatakse õpilasi eri tüüpi kuulamisülesanneteks.

4. Arutelu

Järgnevas peatükis analüüsin saadud uurimistulemusi teemade kaupa. Teemadesse koondunud alateemad ja vastused annavad võimaluse vaadelda paralleelselt emakeeleõpetajate ja võõrkeeleõpetajate seisukohti, et neid võrrelda ja analüüsida.

4.1. Kuulamisülesannete kasutamise vajalikkus ainetundides

Nii emakeeleõpetajad kui ka võõrkeeleõpetajad kasutavad ainetundides kuulamisülesandeid, sest kuulamine on üks keeleõppe osaoskustest (PRÕK Lisa 1, 2011).

Rohkem tegelevad ainetundides kuulamisülesannetega võõrkeeleõpetajad, sest keelekeskkond ei paku õpilastele võõrkeele kuulmist ja häälduse harjutamist. Seetõttu ongi oluline kuulamisülesannete abil kujundada harjumus võõrkeeles suhtlemiseks. (Argus, Rüütmaa & Verschik, 2021) Emakeeles pakub keelekeskkond iga päev kuulamiseks erinevaid situatsioone, mille kaudu õpilased õpivad. See on kogu kooliharidust läbiv suhtlusvorm. (Pauklin, 2014)

4.2. Kuulamisülesannete kasutamine ainetundides

Emakeeletundides kasutatavaid kuulamisülesandeid mõistame laiemas spektris.

Kuulamisülesandena saab vaadelda tervet tundi, mis selles keelekeskkonnas läbi viiakse, sest õpilane saab vahetuid käsklusi ning juhiseid ja soovitusi tunnis toimuva kohta emakeeles ning sellele reageerimine vajab samuti kuulamistoimingut.

Kuulamisoskust nõuab õpilaselt pea terve emakeeletund ja juba kuuldu põhjal märkemete tegemine liigitub kuulamisülesande alla (EKR, 2007).

Samuti on emakeeleõppes olulisel kohal etteütlused, mida võrdluses võõrkeeleõppega isegi vestlustes võõrkeeleõpetajatega välja ei tulnud. Üldpildis nähakse siiski etteütluse vormi sobivaks ja piisavaks kuulamisülesandeks. Etteütlus treenib kõiki nelja osaoskust ühe ülesande sees (Argus, Rüütmaa & Verschik, 2021).

Seega on emakeeletundides kuulamisel suur roll, kuid kuulamisülesannetena mõistetakse laiemalt tunnis osalemist ja kuuldule reageerimist. Võrreldes emakeeleõpetust võõrkeeleeõppega, tegelevad võõrkeeleeõpetajad kuulamisülesannetega oluliselt rohkem.

Võõrkeeleeõpetajad panevad samuti rõhku kõigile neljale osaoskusele. Võttes vaatluse alla just kuulamisülesanded, on selle klassikalistel vormidel võõrkeeleeõppes suur roll. Võõrkeeleeoskus saavutataksegi korduvalt samu võtteid kasutades (Argus, Rüütmaa & Verschik, 2021).

Võõrkeeleeõpetajad kasutavad erinevaid huvitavaid meetodeid, millega õpilaste tähelepanu kuulamise kaudu haarata. Näiteks võõrkeelsed videoklipid ja laulud, millega kaasneb samuti mõni praktiline ülesanne. Samuti panustavad võõrkeeleeõpetajad ainetundides võõrkeelsele suhtlusele, kuid igas olukorras see võimalik ei ole ning kasutusele tuleb võtta taaskord emakeele baas. Õpilased kuulevad võõrkeelt võõrkeeletundides õpetajalt ning kuulamisülesannete kaudu.

Kuulamisülesannete materjalidega on võõrkeeleeõpetajad rohkem toetatud. Võõrkeeleeõppes käib iga õppekomplekti juurde ka kuulamisülesanne koos valmis helifailiga. Samuti on internetiavarustes juba valmis võimalusi valida kuulamisülesandeid, mida õpilastega ainetundides kasutada. Seevastu on emakeeleõpetajad valmis kuulamisülesannete valikuga pigem kesises seisus. Kuulamisülesandeid leitakse Opiq keskkonnast, mis on olemasolevate õppekomplektide juurde kuuluv digikeskkond nendele õpikutele. Opiqus leidub mõne peatüki juures ka kuulamisülesandeid. Samuti onvalmis kuulamisülesandeid EISis, kuid muud valmis kuulamisülesanded jäävad juba aastakümnete tagusesse aega, seega ei toeta need kõige uuemaid emakeeleõppe didaktilisi praktikaid.

Nii emakeeleõpetajad kui ka võõrkeeleeõpetajad on ka ise ülesannete koostajad, sest ise tehes suudetakse siiski kõige paremini tabada seda, mis hetkel õpilastega käsil on, ning ise tuntakse oma õpilasi ja nende õpioskusi kõige paremini.

Kuulamisülesandeid kasutatakse sagedamini võõrkeeletundides kui emakeeletundides. Emakeeleõppes leitakse kuulamistoimingut nõudva ülesande jaoks, olgu see etteütlus või klassikalisem helifailiga ülesanne, heal juhul kord kuus või kord trimestris. Võõrkeeleeõppes seevastu kasutatakse kuulamisülesandeid pea iganädalaselt kui mitte isegi igas ainetunnis.

4.3. Põhikooli lõpueksami kuulamisosa

Põhikooli lõpueksamiks valmistumise protsessist kui harjumuspärasest tegevusest saavad tegelikult rääkida vaid võõrkeeleeõpetajad. Emakeeleõpetajatele on uuel aastal algav süsteem, mis sisaldab lõpueksamil ka kuulamisosa, täiesti uus ja tundmatu. Senini on eesti keele lõpueksamil kontrollitud osaoskustena vaid lugemist ja kirjutamist, kuid uuel aastal liitub sellele ka kuulamine. “Eksamil kontrollitakse tekstide mõistmise oskust nii lugemise kui kuulamise kaudu.” (Püüa, 2024)

Vaatamata segadusele ja teadmatusetele, ei ole eesti keele õpetajad uuendusliku eksamikorralduse pärast mures. Taaskord saame keskenduda sellele, et õpilased kuulevad eesti keelt ja peavad kuuldule pidevalt reageerima, vähemalt koolikeskkonnas.

Eraldi treenimist kuulamisülesandeks valmistumine ei vaja, panustatakse juba olemasolevale keelekeskkonnale ja tavapärasele lugemis- ning kirjutamisharjutustele, mis toetavad loetust arusaamist. Kuulamisülesanded eeldavad teksti mõtte ja deetailide mõistmist (Saks, Leijen, & Täht, 2016).

Nähakse võimalikkust, et mõnel korral enne eksamit võiks kuulamisülesandeid läbi teha, kui on selgem, millised kuulamisülesanded eksamile sisenevad, kuid eraldi drillimist kuulamisosaks valmistumine ei vaja. Samuti on siinkohal eelduseks, et eksami soorituskeel on õppija esimene keel (Eslon, 2007). Kuid ka vastasel juhul ei vähene koolikeskkonnas pakutav emakeele kuulamise maht.

Võõrkeeleeõppes nähakse tegelikult kuulamisosaks valmistumist sarnaselt, et eraldi trenni see ei vaja. Samas on kuulamisülesanded võõrkeeleeõppe ainetundides oluliselt suuremal määral esindatud, seega toetuvadki aineõpetajad sellele, et õpilasi hakatakse varakult ka kuulamisosaks ette valmistama. Selliselt on üles ehitatud nii kuulamisülesanded kui ka ainetunnid, et pakkuda noortele valmisolekut erinevateks kuulamisülesanneteks eksamil.

4.4. Järeldused

Kuulamisülesannetena mõistetakse erinevaid ülesandeid, mis nõuavad kuulamistoimingut ja sisaldavad ka mõnd praktilist väljundit. (EKR, 2007)

Olgu selleks helifail ja tööleht, etteütlus, audiovisuaalse toega ülesanne või muusikapala kuulamine.

Nii emakeele- kui ka võõrkeeleeõppes on rõhuasetus kõigil neljal osaoskusel: kirjutamisel, kõnelemisel, lugemisel ja rääkimisel. Siiski ei saa võrdsustada kuulamisülesannete kasutamist või nende vajalikkust emakeele- ja võõrkeeleeõppe vahel.

Peamine tegur selles erisuses on just keelekeskkond. Koolikontekstis saab õpilane emakeelt kuulata ja infot püüda ning saadud infole vastavalt reageerida pea igas ainetunnis, mis pole võõrkeeleeõpe. Seega on õpilasel võimalus kuulata erinevates olukordades erinevaid kõnelejaid ning nende eestikeelset teksti. Ka siis, kui tegemist on mitte eesti keele kodukeelega õpilasega, pakub siiski koolikeskkond vahetut võimalust eesti keele kuulamiseks ja kuulmiseks. Siit tekib edasisteks uuringuteks huvitav suund: milliseid erinevusi on kuulamisülesannete kasutamisel emakeeletundides emakeelse kodukeelega ja muukeelse kodukeelega õpilaste vahel.

Kuulamisülesandeid kasutatakse küll tunni rikastamiseks või tähelepanuharjutusteks, kuid keele kuulamist pakutakse õpilasele ka kuulamisülesannetest ja ainetundidest väljaspool.

Võõrkeeleeõppes on kuulamisülesandeid möödapääsmatu osa. Selle all mõistame konkreetselt vormitud ülesandeid, mis sisaldavad kuulamistoimingut ja sellega kaasnevat mõnd praktilist ülesannet. (Rost, 2002) Kuna õpilane ei ole võõrkeelses keskkonnas, on tal vaja harjuda erinevate kõnesituatsioonide ning intonatsioonidega.

Samuti nähakse kuulamisülesannete kasutamist ainetundides kui sõnavara rikastajat ja tähelepanu koondajat, mille puhul arvestatakse ka teadmiseiga, et eksamil eesootav kuulamisülesanne võib neid mitte harjutades keeruliseks osutada.

Uuringutulemused kinnitavad, et kuulamisülesannetel on õppetöös oma kindel roll ja võõrkeeleeõppes ollakse valmis ka kuulamisülesandeks riiklikul lõpueksamil. Kuigi emakeeleõppes on kuulamisülesannete osa lõpueksamil veel pigem tundmatu, ei ole emakeeleõpetajad siiski mures, sest keelekeskkond pakub kuulamise treenimist küllalt. E-katseksamid näitasid ka meie e-riigi mittetäielikku valmisolekut e-eksamite vormiks,

seega on ka emakeele lõpueksamile kuulamisülesande lisamise aeg veel tegelikult teadmata (Harno, 2024).

Uurimistöö piiranguteks saab lugeda vastajate keskmist vanust, mis ei kata nooremate õpetajate vaateid kuulamisülesannetele. Käesoleva töö järeldused ei pruugi laieneda alustavatele õpetajatele, kes on hiljuti õpetaja kutse omandanud ja alles paar aastat uusimate praktikatega koolis töötanud.

Uuringu tulemused on ootuspärased: võõrkeelesõppes kasutatakse kuulamisülesandeid rohkem ja eesmärgipärasemalt. Emakeelesõppes pakuvad kuulamist ja kuuldu põhjal tegutsemist kogu ainetund ja koolipäev, mida nähakse piisava kuulamisülesande vormina.

Teadmine valmisoleku kohta lõpueksamiks selgub siis, kui on teada lõpueksami kuulamisosa vorm. Järgmise uurimisteemana võiks tulevase e-eksami kuulamisosa sooritamise ja tulemuste järel vaadelda emakeelesõppes kuulamisülesannete kasutamise sagedust ja nende vajalikkust. Seda tuleks vaadelda seisukohast, kuidas need mõjutasid eksami sooritamist ning kas ja mida seoses kuulamisülesannete kasutamisega oleks vaja emakeelesõppes muuta.

Kokkuvõte

Töö eesmärgiks oli välja selgitada põhikooli keeleõpetajate seisukohad kuulamisülesannete kasulikkuse kohta keeleõppes ning kaardistada eri kuulamisülesannete kasutamist eri keeleõpetajate vaadetest. Et koguda uurimistööks vajalikku informatsiooni III kooliastme keeleõpetajatelt, korraldasin poolstruktureeritud intervjuud emakeele- ja võõrkeeleõpetajatega.

Töö käigus selgus, et kuulamisülesannetel on oma roll nii emakeele- kui ka võõrkeeleõppes, kuid emakeeleõppes nähakse valmis formuleeritud kuulamisülesandeid pigem kõrvaltegevusena, millega aeg-ajalt tundidesse vaheldust luua. Rohkem rõhutakse sellele, et õpilane kuulab ja püüab kuulmise kaudu infot kogu ainetunni ja koolipäeva vältel. Seevastu võõrkeeleõppes on kuulamisülesannetel asendamatu roll. Kuulamise ja kuulamisülesannete kaudu harjutatakse nii sõnavara, hääldust kui ka ülddist võõrkeelses keskkonnas hakkamasaamist.

Kuna emakeele kuulmist ja kuulamist pakub eestikeelse hariduse puhul valdav osa koolipäevast, ei ole kuulamisülesanded emakeeleõppes nii kõrgelt väärtustatud kui võõrkeeleõppes.

Soovisin välja selgitada, kuidas hindavad põhikooli emakeele- ja võõrkeeleõpetajad kuulamisülesandeid õppeprotsessis ning milliseid erinevusi õpetatavate ainete juures kuulamisülesannete mõistmisel on. Seda ilmestasid saadud tulemused hästi, et võõrkeeleõppes kasutatakse kuulamisülesandeid sagedamini ning hinnatakse neid kõrgemalt.

Töö uurimisküsimustele vastates saan kuulamisülesannetena mõista kõiki tegevusi ainetunnis, mis nõuavad õpilaselt kuulamistoimingut. Olgu selleks etteütlus, helifailiga toetatud tööleht, audiovisuaalne lahendus või vestluskaaslase kõne kuulamine.

Valmiskujul komplektis kuulamisülesannetele pannakse rohkem rõhku võõrkeeleõppes, kus kuulatud osasse lisatakse ka mõni praktiline tegevus. Emakeeleõppes selliseid tegevusi väga ei praktiseerita ja kui seda tehakse, siis pigem harva. Emakeeleõppes kasutatakse rohkem etteütluse vormi ja panustatakse loomulikule eestikeelsele keskkonnale, mis toetab keele kuulamise harjumust.

Võõrkeeleeõppes on kuulamisülesande sooritamine põhikoolis riikliku lõpueksami läbimise eelduseks, nüüd lisatakse emakeeleõppe lõpueksamile ka kuulamisülesanded. Emakeele- ja võõrkeeleeõppes kasutatavaid kuulamisülesandeid ja nende abil lõpueksamiteks valmistumist saadud tulemuste näitel võrdsustada ei saa. Emakeelne keskkond toetab õpilast pidevalt, kuid seevastu võõrkeelt peab tihemini kuulama, et olla valmis nii lõpueksamiks kui ka elulisemateks olukordadeks.

Kirjandus

Adelmann, K. (2012). The art of listening in an educational perspective: Listening reception in the mother tongue. *Education inquiry*, 3(4), 513–534.

Avita Kirjastuse e-kataloog. (2024). <https://www.avita.ee/wt/search> (23.01.2024)

Argus, R., Rüütmaa, T., & Verschik, A. (2021). *Mitmekeelsus, keeleomandamine ja õpetamine. Kirjanduse lühiülevaade*. Loetud lehelt: <https://www.harno.ee/sites/default/files/documents/2022-03/Keele%20omandamine.%20%C3%9Clevaade%20%C3%B5petajatele.pdf>

Beek, K., Binsol, K., Kärbla, T., Susi, M. & Toime, N. (2024). *Põhikooli eesti keele e-eksamist*. Emakeeleselts: Oma Keel 48, 79–87. Loetud lehelt: <https://www.emakeeleselts.ee/wp-content/uploads/2024/05/Pohikooli-eesti-keele-e-eksamist.pdf>

Braun, V & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*. 3:2, 77-101, DOI: 10.1191/1478088706qp063oa

Brown, S. (2006). *Teaching listening (Vol. 7)*. New York: Cambridge University Press.

Burleson, B. R. (2011). *A constructivist approach to listening*. – The International Journal of Listening 25, 27–46.

EKR 2007 = *Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine*. (2007). Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium.

EKR 2007 = *Euroopa keeleõppe raamdokument: õppimine, õpetamine ja hindamine*. Sõsarväljaanne. (2023) Tartu: Haridus- ja Teadusministeerium, Eesti Rakenduslingvistika Ühing.

Eesti Rahvusringhääling. (2024). *2024. aasta e-etteütluse korrektne tekst ja paralleelvõimalused*. Loetud lehelt: <https://etteytlus.err.ee/tulemused/2024/> (08.05.2024).

Eslon, P. (2007). Õppijakeelekorpused ja keeleõpe. Pille Eslon (Toim.). *Tallinna Ülikooli keelekorpusete optimaalsus, töötlemine ja kasutamine. Tallinna Ülikooli eesti filoloogia osakonna toimetised*, 9, 87–120.

Gilakjani, A. P. (2016). The significance of listening comprehension in English language teaching. *Theory and Practice in Language Studies*, 6(8), 1670.

Graham, S. (2017). *Research into practice: Listening strategies in an instructed classroom setting. Language teaching*, 50(1), 107–119.

Haridus- ja Noorteamet. (2024). Katseksamite tõrked aitavad meil valmistuda päris e-eksamiteks. Loetud lehel:

<https://harno.ee/uudised/katseksamite-torked-aitavad-meil-valmistuda-paris-e-eksamiteks> (24.04.2024).

Kalmus, V., Masso, A. & Linno, M. (2015). Kvalitatiivne sisuanalüüs. Tartu Ülikool: Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas. Loetud lehel:

<https://samm.ut.ee/kvalitatiivne-sisuanalyys> (18.02.2024.)

Laherand, M. (2008). *Kvalitatiivne uurimisviis*. Tallinn: Infotrükk

Lepik, K.; Harro-Loit, H.; Kello, K.; Linno, M.; Selg, M. & Strömpl, J. (2014). Intervjuu. Tartu Ülikool: *Sotsiaalse analüüsi meetodite ja metodoloogia õpibaas*. Loetud lehel:

<https://samm.ut.ee/intervjuu> (06.02.2024.)

Lynch, T., & Mendelsohn, D. (2013). Listening. *In An introduction to applied linguistics* (pp. 190-206). Routledge.

Maurus Kirjastuse e-kataloog. (2024).

<https://kirjastusmaurus.ee/?s=kuulamis%C3%BClesanded> (23.01.2024)

Melanlioglu, D. (2013). *Impacts of authentic listening tasks upon listening anxiety and listening comprehension*. *Educational research and reviews*, 8(14), 1177.

Olev, A., Alumäe, T. (2022). *Estonian Speech Recognition and Transcription Editing Service*. *Baltic J. Modern Computing*, Vol. 10 (2022), No. 3, pp. 409–421

<https://doi.org/10.22364/bjmc.2022.10.3.14>

- Osada, N. (2004). *Listening comprehension research: A brief review of the past thirty years*. *Dialogue*, 3(1), 53–66.
- Taylor, S.E. (1964). *Listening: what research says to the teacher*. Washington, DC: National Education Association.
- Pauklin, R. (2014). *Õppemeetodid mõistva kuulamisoskuse arendamiseks*. Magistritöö. Tartu: Tartu Ülikool.
- Puksand, H., Haav, K., & Klettenberg, E. (2023). Teksti mõistmine lugedes ja kuulates 4. klassi õpilastel. *Eesti Rakenduslingvistika Ühingu aastaraamat*. DOI: <https://doi.org/10.5128/ERYa19.10>
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Põhikooli riiklik õppekava. (2011). Ainevaldkond „Keel ja kirjandus“. *Riigi Teataja RT I*, 29.08.2014, 20. Kasutatud 29.11.2023. <https://www.riigiteataja.ee/aktiis/1290/8201/4020/1m%20lisa1.pdf#>
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Põhikooli riiklik õppekava. (2011). Ajakohastatud ainevaldkond „Keel ja kirjandus“. *Riigi Teataja RT I*, 29.08.2014, 20. Kasutatud 29.11.2023. https://www.riigiteataja.ee/aktiis/1080/3202/3005/18m_pohi_lisa1.pdf#
- Põhikooli- ja gümnaasiumiseadus. Põhikooli riiklik õppekava. (2011). Ainevaldkond „Võõrkeeled“. *Riigi Teataja RT I*, 29.08.2014, 18. Kasutatud 21.01.2024. <https://www.riigiteataja.ee/aktiis/1290/8201/4020/1m%20lisa2.pdf#>
- Püüa, A. (2024). *Ettevaatavalt e-eksamitest*. Õpetajate leht. Loetud lehelt: https://opleht.ee/2024/03/ettevaatavalt-e-eksamitest/?fbclid=IwAR37HtDUjly2owDry-av3qXf_WUvypi4tfawf0kJETbpugxzBk8FDOoHvAA
- Rankin, P. T. (1926). *The measurement of the ability to understand spoken language*. University of Michigan.
- Rost, M. (2002). *Listening tasks and language acquisition*. In *Memorias del Congreso JALT 2002* (pp. 18–28).
- Saks, K., Leijen, Ä., & Täht, K. (2016). Inglise keele kui võõrkeele õppijate õpistrateegiad ja nende mõju õpitulemustele. *Eesti Haridusteaduste Ajakiri*, 4(1), 279.
- Strömpl, J. (2020). Üldmetodoloogilised küsimused. Tartu Ülikool: *Kvalitatiivsed uurimismeetodid sotsiaalteadustes*. Kasutatud 10.02.2024. <https://sisu.ut.ee/kvalitatiivne/%C3%BCldmetodoloogilisi-k%C3%BCsimusi>
- Susi, M. (2023). *Sel kevadel said koolid võimaluse osaleda esimesel põhikooli eesti keele e-katseksamil*. Õpetajate Leht. Loetud lehelt:

<https://opleht.ee/2023/06/sel-kevadel-said-koolid-voimaluse-osaleda-esimesel-pohikooli-eeesti-keele-e-katseeksamil/>

Uibu, K. & Voltein, E. (2010). Eesti keel. Kikas, E. (Toim), *Õppimine ja õpetamine I ja II kooliastmes (lk 215–230)*. Tartu: Teadus- ja Haridusministeerium

Abstract

Listening Tasks: Perspectives of Third-Stage Native Language and Foreign Language Teachers

The aim of this study was to determine the views of language teachers in the third stage of basic school on the usefulness of listening tasks in language learning and to map the use of different listening tasks from the perspectives of native language and foreign language teachers. Listening has been researched for a long time, with the first (major) significant dissertation on listening published in 1926 by Paul T. Rankin (Adelmann, 2012). Listening was already defined as understanding spoken speech (Rankin, 1926). Therefore, I wanted to find out how basic school native language and foreign language teachers evaluate listening tasks in the learning process and what differences there are in understanding listening tasks between the subjects taught.

To gather the necessary information for the research from language teachers in the third stage of basic school, I conducted semi-structured interviews with native language and foreign language teachers. Although I had prepared an interview plan, I was also receptive to unplanned information during the conversations with teachers. The sample consisted of a purposive sample of 6 teachers from general education schools in Harju County, consisting of native and foreign language teachers. I conducted the interviews from 15.02.2024 to 19.03.2024.

In conclusion, the results of the study are as expected: listening tasks are used more and more purposefully in foreign language teaching. In native language teaching, listening and acting based on what is heard is integrated into the entire lesson and school day, which is seen as a sufficient form of listening task.

Foreign language teachers deal more with listening tasks in their lessons because the language environment does not provide students with exposure to the foreign language and practice in pronunciation. Therefore, it is essential to develop a habit of communicating in a foreign language through listening tasks (Argus, Rütmaa & Verschik, 2021).

In native language teaching, dictations also play an important role, which did not come up in conversations with foreign language teachers. Overall, dictations are still considered a suitable and sufficient form of listening task. Thus, listening plays a significant role in native

language lessons, but listening tasks are understood more broadly as participation and responding to what is heard in the lesson, compared to foreign language teaching, where specific listening tasks are more frequently used.

Only foreign language teachers can actually speak of the process of preparing for the basic school final exam as a habitual activity. For native language teachers, the new system starting next year, which includes a listening part in the final exam, is completely new and unfamiliar. Despite the confusion and uncertainty, Estonian language teachers are not troubled by this innovation. Once again, we can focus on ensuring that students constantly hear and respond to Estonian, at least in the school environment.

The findings of this study are significant, shedding light on how basic school native language and foreign language teachers evaluate listening tasks in the learning process and what differences there are in understanding listening tasks between the subjects taught. The results illustrated well that listening tasks are used more frequently and valued more highly in foreign language teaching.

Lisa 1

Poolstruktureeritud intervjuu

Taust:

- Sugu
- Vanus
- Mis aine õpetaja Sa oled?
- Kaut oled õpetanud?
 - Millal õpetajakoolituse õpingud lõppesid?
- Intervjuu toimumise kuupäev

Suunavad küsimused vestluseks:

- Kas üldse peaks kuulamisülesandeid kasutama? Miks?
- Milliseid ülesandeid pead kuulamisülesanneteks?
- Milliseid kuulamisülesandeid Sa oma tundides kasutad?
 - Miks just neid? Mida need treenivad/arendavad?
 - Kui tihti?

- Kas ja kuidas valmistute eksami kuulamisülesandeks?
- Kust on pärit kuulamisülesannete materjalid?

Lihtlitsents

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anett Karula,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose “Kuulamisülesanded: III kooliastme emakeeleõpetajate ja võõrkeeleõpetajate perspektiivid”, mille juhendaja on Helen Hint reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.
3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.
4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Anett Karula

24.05.2024.